
KULTURHISTORISK KARAKTÄRISERING OCH VÄRDERING

SANKT PERS KYRKA, UPPSALA

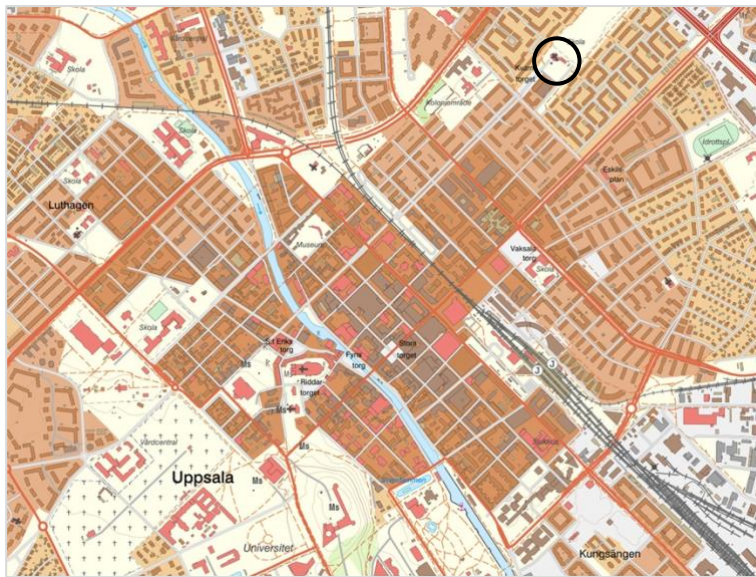

UPPDRAG: Uppsala, Sankt Pers kyrka
FASTIGHET: Kvarngärdet 31:2 och 31:3
BESTÄLLARE: Uppsala domkyrkoförsamling
ANSVARIG: Martin Åhrén
DATUM: 2024-10-04

BAKGRUND OCH ORIENTERING

Hus o Historia har fått uppdraget att göra en kulturhistorisk karaktärisering och värdering av Sankt Pers kyrka i Uppsala. Kyrkan är uppförd efter utgången av år 1939 och saknar ett särskilt beslut om kyrkligt kulturminne. Därför omfattas den inte av tillståndsplikt enligt kulturmiljölagen 4 kap.

Detaljplanen för de två fastigheterna upprättades i samband med utbyggnaden av stadsdelen Kvarngärdet och är daterad 1965. Till följd av detta innehåller den inga skydds- eller varsamhetsbestämmelser för den befintliga bebyggelsen. Området ingår inte heller i riksintresse för kulturmiljö.

Karta över Uppsala med Sankt Pers kyrka inringad och Stora torget, domkyrkan, universitetshuset och slottet snett ner till vänster. Från www.lantmateriet.se 2024-10-01.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Objekt	Sankt Pers kyrka
Fastighet	Kvarngärdet 31:2 och 31:3
Stadsdel	Kvarngärdet
Kommun	Uppsala
Detaljplan	<i>Kvarnängen och Kvarnvingen</i> , 1965-09-20, akt nr. 0380-274
Fastighetsägare/beställare	Uppsala domkyrkoförsamling
Kontaktpersoner	Kristian Nordlund
Uppdragsansvarig	Martin Åhrén, certifierad sakkunnig KUL, nivå K
Uppdragets omfattning	Kulturhistorisk karaktärisering och värdering
Rapportdatum	2024-10-04

HISTORIA

När stadsdelen Norra kvarngärdet byggdes ut under 1960-talet såg Svenska kyrkan i Uppsala ett behov av och en möjlighet att uppföra en ny stadsdelskyrka i anslutning till det centrala torget. Den

nuvarande tomten köptes in och en så kallad vandringskyrka placerades på platsen. Vandringskyrkan byggde på ett koncept som var typiskt för tiden. I många av miljonprogrammets snabbt växande bostadsområden uppfördes enkla men ändamålsriktiga kyrkobyggnader som tillverkats monteringsfärdiga på fabrik. Kyrkan på Kvarngärdet var ritad av arkitekten Torsten Hansson och tillverkad av Oresjös fabriker AB och invigdes 1967. Den relativt lilla byggnaden fyllde sin roll i tjugo år men till följd av behovet av en större kyrka flyttades vandringskyrkan till Örbyhus i samband med uppförandet av den nya kyrkan.

Örbyhus kyrka låg på Kvarngärdet fram till den nuvarande kyrkan uppfördes. Den så kallade vandringskyrkan är en av drygt trettio tillverkade av Oresjös fabriker AB som monteringsfärdiga byggsatser under 1960- och 70-talen. I Örbyhus fungerar den fortfarande som församlingskyrka. Foto: Ulf Klingström, www.wikipedia.org, hämtad 2024-09-28.

Den nuvarande kyrkan, Sankt Pers kyrka, ersatte den tidigare vandringskyrkan och invigdes år 1987. Ansvarig arkitekt var Kerstin Ferner på Matell Arkitekter AB, Uppsala. Kyrksalen blev en helt ny byggnad men ett äldre församlingshem, uppfört 1975, införlivades och blev en del av det nya, större församlingshemmet. I nära anslutning uppfördes även en klockstapel och en ekonomibygnad i samma stil som kyrkan.

Sankt Pers kyrka sedd från sydväst med klockstapeln till höger och ingången till trädgården genom muren i mitten.

KORTFATTAD BESKRIVNING

Kyrkan har en oregelbunden plan där den högre kyrksalen och huvudentrén ligger i blickfånget sett från Kvarntorget. Församlingshemmet ansluter till kyrksalen i en lägre del som sträcker sig mot sydost. Utanför huvudentrén finns ett entrétorg, en stensatt yta som avgränsas av en låg mur mot nordväst och sydväst samt en hög mur och en klockstapel längs den sydöstra sidan. Via en öppning i den höga muren når man trädgården som är inhägnad åt söder och öster.

Sankt Pers kyrka med fastigheterna Kvarngärdet 31:2 och 31:3 inringade. Här syns byggnadens oregelbundna plan och trädgården i den södra delen. Ortofoto från www.lantmateriet.se 2024-10-01.

Kyrkan är uppförd med en stomme av betong och klädd med ett ljusrött fasadtegel med kraftigt överdragna fogar samt en stående och liggande grå träpanel på församlingshemmets gårdsfasad. Taken är klädda med en ljusgrå falsad plåt och dörrar och fönster är tillverkade av aluminium lackerade i en, numera något blekt, turkosblå nyans.

Kyrksalen är sexkantig med kortare väggar vid ingången och koret. Taket har formen av en basilika med synliga bärande träbalkar och en högre väldel som ger intrycket av ett traditionellt mittskepp. På de råa betongväggarna syns spåren av brädorna i gjutformen och golvet är belagt med klinker. I koret finns fönster från golv till tak som släpper in sidoljus mot den vita väggen bakom altaret.

Träden längs gång- och cykelvägen i nordväst och trädgården i söder skapar en grön inramning av byggnaden med ingång från entrétorget framför kyrkans huvudingång. Trädgårdens många träd ger både skugga till församlingshallen och fungerar som utblick från både kontoren och samlingshallen. Träden längs den nordvästra sidan utgör en del av parkstråket som följer gång- och cykelvägen vidare norrut.

Vänster: Fasadernas ljusa röda tegel och kraftigt överdragna fogar ger en säregen karaktär till byggnaden.

Höger: Församlingshemmet har ett stort glasparti i samlingshallen som vänder sig mot trädgården i söder. Här är delar av fasaden klädd med en gråmålad träpanel. Dörrarna, fönstren och pelarna är målade i en turkosblå kulör.

Kyrksalen med sina råa betongväggar och höga, delvis välvda tak. Korväggen är effektivt upplyst med dolda fönster som släpper in sidoljus.

De många träden gör trädgården lummig och ger byggnaden ett inbäddat intryck.

KARAKTÄRISERING

Sankt Pers kyrka karaktäriseras av de starka relationerna mellan kyrkobyggnaden/staden och församlingshemmet/trädgården. Här finns en uppenbar ambition att platsen och byggnaden skall vara tillgängliga både för den som söker ro i vardagen eller i själen. Byggnaden vänder sig på ett närmast övertydligt sätt mot Kvarngärdets centrum i sydväst medan den nordöstra sidan är betydligt mer slutet och alldaglig. Kyrkans basilikaform och stora överljusfönster upprepas i entrén men i en mindre skala vilket, tillsammans med klockstapeln, ger byggnaden sin karaktäristiska siluett.

Sankt Pers kyrka sedd från Kvarntorget. De högre partierna över entrén och kyrksalen bildar en karaktäristisk siluett tillsammans med taket över den sexkantiga byggnadskroppen. Klockstapeln har samma takvinkel men är genombruten istället för att ha ett fönster.

1980-talets vurm för pastellfärger syns även i Sankt Pers kyrka. Särskilt det ljusröda teglet och de turkosblå dörr- och fönsterpartierna vittnar om tidens förkärlek till muntra och lättsamma kulörer. Samma färgschema går igen i kyrksalen men med rosa, blått och lila.

Orgeln och bänkarna i kyrksalen avslöjar snabbt under vilket årtionde de tillkommit. Leken med historiska referenser och färgsättningen i blått, rosa och lila är typiska för 1980-talets postmodernistiska stil.

Församlingshemmets lågmälda volym hukar bakom träden och bildar fond till den lummiga trädgården. Tillsammans med muren och klockstapeln vid entrétorget skapas en fredad plats i skarp kontrast till de stora asfalterade ytorna och de sent tillkomna höga husen strax utanför.

Sett till trädens storlek är det sannolikt att ett flertal av dem även ingick i den tidigare kyrkomiljön, före bygget av den nuvarande kyrkan. Således har träden en längre kontinuitet på platsen än byggnaden.

VÄRDERING

Sankt Pers kyrka är ett fint exempel på den postmoderna erans kyrkobyggnadsidéer. Med sin oregelbundna plan, sitt sexkantiga kyrkorum, materialval och färgsättning ger den på ett tydligt sätt

uttryck för mycket av 1980-talets arkitekturideal. Kyrkan har en framskjuten plats i stadsbilden men infogar sig samtidigt i omgivningen och trädgården bidrar med en liten grön oas i stadsrummet utan krav på formalitet. Inte desto mindre finns, på postmodernt manér, historiska referenser såväl i kyrkorummets basilikaform och inredning som i valet av fasadmateriäl, i den (delvis) muromgärdade trädgården och i den fristående klockstapeln – kampanilen.

Baserat på resonemanget ovan utmärker sig ett flertal kulturhistoriska värden av betydelse för fastigheten som helhet.

- *Sankt Pers kyrka som Kvarntorget's fond* är en ytterst medveten placering med stor betydelse för upplevelsen av stadsrummet.
- *Entrétorget med kyrkobyggnaden, de låga och höga murarna samt klockstapeln* är alla delar av en större helhet med stor betydelse för upplevelsen av platsen.
- *Kyrkobyggnadens volymgruppering och siluett* är ett framträdande karaktärsdrag tillsammans med klockstapeln.
- *Byggnadens oregelbundna plan* är ett betydelsefullt karaktärsdrag som berättar om de arkitekturideal som var gällande när den uppfördes.
- *Byggnadsmaterialen, materialbehandlingen och färgsättningen* är betydelsefulla delar av byggnadens karaktär och postmodernistiska arkitekturideal.
- *Kyrksalens form och historiska referenser* är likaså betydelsefulla karaktärsdrag representativa för postmodernismens arkitekturideal.
- *Trädgården är en grön oas*, avgränsad från den omgivande stadsbebyggelsen med såväl byggnader som murar, plank och staket.
- *Träden i trädgården* har i flera fall stått längre på platsen än byggnaden vilket visar både på en kontinuitet och en respekt för deras betydelse och naturvärden.

Klockstapeln står fritt men binds samman med kyrkobyggnaden av en mur. Trots dess moderna formspråk och relativt lilla skala står den som en kampanil med tydliga historiska referenser.

Ingången till entrétorget från gång- och cykelvägen i nordväst. Den låga muren markerar platsen men utan att upplevas som en barriär.

Korväggen med de höga sidoljufönstren. Utanför kyrkan möter gräsytor och träd på de omgivande fastigheterna.

Mot Kvarngårdesskolan i nordost är byggnaden mer sluten men ändå med viss lekfullhet i gestaltningen.